

CIDA PROJEKAT MLADI I ZDRAVLJE NA BALKANU
CIDA BALKAN YOUTH AND HEALTH PROJECT

FEDERACIJA BIH

POLITIKA MLADI I ZDRAVLJE

Sarajevo, Mart 2008.

POLITIKA ZDRAVLJE I MLADI

Mladima, kao ljudskim bićima, zagantovana su sva prava, uključujući pravo na zdravstvenu zaštitu, putem različitih međunarodnih dokumenata o ljudskim pravima koja su sva utemeljena na Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima.¹

Prava mladih na zdravstvenu zaštitu su zagantovana i drugim međunarodnim sporazumima, kao što su Međunarodni sporazum o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima² i Međunarodni sporazum o civilnim i političkim pravima. Prava i zaštita su im takođe zagantovani i sporazumima o rasnoj diskriminaciji i diskriminaciji žena. Svi ovi instrumenti pravno obavezuju države potpisnice.

Konvencija Ujedinjenih Nacija o pravima djeteta (CRC), usvojena 1989. godine i potpisana od strane 192 države članice UN-a, postavlja pravno obavezujuće standarde i eksplicitno navodi da su djeca nositelji ljudskih prava. Ona posebno obrađuje pravo djeteta, podižući ga na najviši nivo zdravstvene i medicinske zaštite i rehabilitacije i obavezuje države članice da se zalažu za potpuno ostvarivanje ovog prava.

Postojeći standardi u međunarodnom pravu su sveobuhvatni i detaljni. Sve države koje su potpisnice ovih instrumenata su dužne da ispunjavaju svoje obaveze, a među njima i Bosna i Hercegovina.

Ustavom Bosne i Hercegovine i ustavima entiteta i kantona garantira se najviši nivo zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ustav BiH je Aneks 4 Daytonskog mirovnog sporazuma iz 1995. godine. Član II Ustava BiH, koji nosi naslov „Ljudska prava i temeljne slobode“, u svojoj stavci 2. „Međunarodni standardi“ propisuje da će se prava i temeljne slobode garantirane Europskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, kao i u njenim protokolima, primjenjivati direktno u Bosni i Hercegovini. Ovi dokumenti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. Stav 3. ovog Člana navodi sva prava i temeljne slobode i on se odnosi, kako na sve ljude, tako i na djecu i mlade. U okviru stava 7. „Međunarodni sporazumi“, propisuje se da će Bosna i Hercegovina ostati ili postati strana ugovornica međunarodnih sporazuma navedenih u Aneksu I ovog Ustava.

Ustavom Federacije BiH dio II, koji nosi naslov „Ljudska prava i temeljne slobode“ izričito se u Članu 2.(1)(o) navodi da „Sve osobe na teritoriji Federacije uživaju pravo na zdravstvenu zaštitu“.

Kada je riječ o zdravstvenoj zaštiti, odnosno pravima mladih u okviru zdravstvenog sistema, isto je regulisano Zakonom o zdravstvenoj zaštiti

¹ Član 25. **Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima**, usvojena posebnom rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 10. decembra 1948. godine.

² Članovi 10-15. **Međunarodni sporazum o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima**, 1966. godina

(„Službene novine FBiH“, br. 29/97) i Zakonom o zdravstvenom osiguranju („Službene novine FBiH“, br. 30/97 i 7/02). U ovim zakonima sadržana su prava na zdravstvenu zaštitu, koja se odnose, između ostalog, i na prava djece i mladih na zdravstvenu zaštitu.

Federacija Bosne i Hercegovine ovim dokumentom obuhvaća sve mlade osobe dobne starosti od 10-26 godina.³

Federacija Bosne i Hercegovine prihvata kao neotuđivo pravo svake mlade osobe da razvije svoje individualne kapacitete u pogledu zdravlja do najviše moguće razine, te stoga poziva sve sektore kao i različite razine vlasti na koordiniranu zajedničku akciju usmjerenu ka poboljšanju zdravlja mladih

PRISTUP ZDRAVSTVENOJ ZAŠTITI

Federacija Bosne i Hercegovine se zalaže da svi mladi imaju pravo na ravnopravan pristup zdravstvenoj zaštiti bez obzira na spol, rasu, jezik, vjeru, seksualnu orijentaciju, naciju, političko ili drugo mišljenje, ili psihičko, fizičko i socijalno stanje.

Sve zdravstvene usluge kao i nezdravstvene usluge za mlade moraju biti pristupačne, lako dostupne, povjerljive, besplatne, prihvatljive i kvalitetne.

Federacija Bosne i Hercegovine se zalaže za izgradnju takvog socijalnog okruženja koje će uključivati mlade ljude, polazeći od holističke definicije zdravlja koje nije samo odsustvo bolesti nego i potpuno fizičko, mentalno i socijalno blagostanje.

FBiH će se zalagati za razvoj prijateljskog pristupa mladima i veći stepen socijalne uključenosti kroz Centre ili Službe za socijalnu zaštitu kao i sve druge institucije koje dolaze u kontakt sa mladima.

Federacija Bosne i Hercegovine se zalaže za razvijanje programa koji će uključivati mlade i pomagati im pri očuvanju zdravlja, obrazovanju, zapošljavanju, stambenom zbrinjavanju, planiranju i očuvanju *vrijednosti porodice*.* (objašnjenje)

FBiH se zalaže za uklanjanje svih zakonskih prepreka i reviziju odredbi koje otežavaju zapošljavanje mladih osoba.

FBiH se zalaže za uklanjanje svih zakonskih prepreka i reviziju odredbi koje negativno utječu na zdravlje mladih.

³ * fusnota definicija

Posebna pažnja će se posvetiti uključivanju socijalnih, obrazovnih i zdravstvenih službi uz podršku lokalnih zajednica u stvaranju mehanizama socijalne podrške i integracije osoba iz ruralnih područja ili manjinskih skupina koje ne pohađaju škole ili su izložene rizicima siromaštva, a samim tim su podložne razvijanju neprihvatljivih i neadekvatnih stilova života.

SERVISI

Federacija Bosne i Hercegovine se zalaže, da osigura Prijateljski pristup mladima u pružanju zdravstvenih i nezdravstvenih usluga (engleski YFS, Youth Friendly Services).

Prijateljski pristup mladima podrazumjeva usluge koje su dostupne, pristupačane, povjerljive, besplatne, kvalitetne i prihvatljive.

Prijateljski pristup

Prijateljski pristup mladima u pružanju zdravstvenih usluga treba da bude osiguran u svim segmentima zdravstvenog sektora, a naročito u oblastima mentalnog zdravlja, nasilja, bolesti ovisnosti, seksualnog i reproduktivnog zdravlja i prava, spolno prenosivih infekcija i HIV/AIDS-a, hroničnih oboljenja ili u drugim segmentima, gdje se za to ukaže potreba. Prijateljski pristup mladima u pružanju zdravstvenih usluga u prvom redu se osigurava u institucijama primarne zdravstvene zaštite, a potom i na drugim nivoima zdravstvene zaštite.

Federacija Bosne i Hercegovine se zalaže da se prijateljske usluge mladima bitnim za njihovo zdravlje, osiguravaju kroz suradnju sa nevladinim sektorom.

NVO

Federacija Bosne i Hercegovine će podržati razvoj i jačanje NVO sektora radi ostvarivanja i pružanja prijateljskih usluga mladima i teško dostupnim grupama koje vladine ustanove ne mogu osigurati.

NVO sektor, snažan i dobro educiran po pitanjima zdravlja mladih u partnerskom odnosu sa javnim sektorom, prepoznat je i podržan od svih nivoa vlasti.

Nevladine organizacije koje se bave pitanjima mladih međusobno podupiru suradnju na načelu generacijske solidarnosti, radi razmjenjivanja informacija, usklađivanja djelovanja i poticanja zajedničkih projekata za mlade

CENTRI ZA MLADE

Kao odgovor na potrebe mladih ljudi, lokalne zajednice (općine/ gradovi/regije/kantoni) se obavezuju finansirati, promovirati i podržavati centre za mlade.

Centri za mlade su višenamjenski, dostupni, pristupačni, omogućavaju rekreativne aktivnosti, aktivnosti iz oblasti kulture ali takodje i prostor gdje mladi mogu dobiti informaciju i savjet o daljem obrazovanju (dobijajući i vidove neformalnog obrazovanja), mogućnostima zapošljavanja i mjesta gdje će se promovirati volonterski rad.

Centri za mlade moraju biti i mjesta za vršnjačku edukaciju koja je usmjerena na prevenciju u vidu info centara gdje mladi mogu dobiti i sve savjetodavne usluge

Mladi bi trebali da participiraju u upravnim odborima centara i vode nadzor nad radom te učestvuju u kreiranju programa ovih centara.

EDUKACIJA:

Federacija BiH se zalaže da se kroz sve vidove edukacije (formalne i neformalne i cjeloživotne) obezbjedi veći nivo znanja i vještina u oblasti zdravlja mladih i zdravih stilova života.

FBiH se zalaže za prilagođavanje postojećih i uvođenje novih obrazovno-vaspitnih programa koji se odnose na zdravlje mladih i zdrave stilove života uz učešće mladih ljudi u svim procesima kreiranja i sprovođenja programa. U programe škola i fakulteta zdravstvenog usmjerenja uvode se elementi i moduli prijateljskog pristupa mladim osobama.

Federacija Bosne i Hercegovine podržava kontinuirane edukacije za sve one koji se bave zdravljem mladih ili koji direktno ili indirektno utječu na zdravlje mladih osoba.

FBiH prepoznaje važnost neformalnog obrazovanja kao i da neformalno obrazovanje ima znatno veću ulogu nego do sada. Neformalno obrazovanje mogu izvoditi samo obučene i certificirane osobe, a ovdje podrazumijevamo i vršnjačko obrazovanje koje se može uspostaviti i uz partnerstvo formalnog i neformalnog obrazovanja.

Neformalno obrazovanje treba da uspostavi vezu prvenstveno sa socijalno isključenim kategorijama mladih kao što su oni koji su prekinuli ili napustili školovanje, te mladima sa različitim oblicima rizičnog ponašanja.

Formalno i neformalno obrazovanje priprema mlade na cjeloživotno učenje kao odgovor na nestabilno tržište radne snage i brze promjene u sferi tehnologija.

FBiH se zalaže za integraciju vršnjačkog obrazovanja u segmentu prijateljskih zdravstvenih i nezdravstvenih usluga.

GENDER – Rodnost

FBiH je posvećena senzibiliziranju mladih po pitanju rodne jednakopravnosti, i pravovremenom uklanjanju svih oblika rodno uvjetovane diskriminacije u svim sferama koje utiču ili se tiču zdravlja mladih.

Pružaoци prijateljskih usluga moraju biti senzibilizirani po pitanju rodne jednakopravnosti.

JAVNO ZDRAVSTVO

Očuvanje i zaštita zdravlja mladih, a posebno u doba adolescencije je izazov i nalaže individualnu i društvenu odgovornost. Federacija Bosne i Hercegovine je posvećena postizanju cilja kojim će svaka mlada osoba, usvajajući zdrave stilove života, razviti svoje pune individualne kapacitete u zdravlju.

Promocija zdravih stilova života odvija se kroz obrazovanje, medije, nevladine organizacije i udruženja građana, zatim kroz javne kampanje, sportske i kulturne manifestacije u kojima ne smije biti javnih i skrivenih poruka koje će podržavati nezdrave stilove života.

MONITORING I EVALUACIJA

Federacija Bosne i Hercegovine ima pravo i obavezu uspostaviti jedinstveni sistem određivanja i praćenja indikatora u svim segmentima relevantnim za zdravlje mladih kako bi se utjecalo na unaprijeđenje njihovog zdravlja.

U sistem prikupljanja i praćenje podataka i indikatora uključeni su mladi, a posebno mladi iz nevladinih organizacija. Na taj način se unaprijeđuje partnerstvo između vladinog i nevladinog sektora

INFORMACIJE

Federacija Bosne i Hercegovine ima obavezu omogućiti slobodan pristup istinitim, vjerodostojnim, lakodostupnim, potpunim informacijama, prilagođenim korisnicima, a koje imaju za cilj unaprijeđenje individualnog razvoja mlade osobe.

Federacija Bosne i Hercegovine podržava informiranje mladih o zdravim stilovima života kroz rad zdravstvenih institucija, javnih ustanova i nevladinih

organizacija. Informacije o zdravim stilovima života trebaju biti prilagođene njihovom uzrastu, vjerodostojne, istinite, lako dostupne i potpune u cilju individualnog razvoja zdravlja mladog čovjeka.

FBiH biće posvećena informacionom opismenjavanju mladih i stvaranju preduvjeta za razvoj Informaciono Komunikacijskih Tehnologija u cilju povećanja dostupnosti informacija o mladima i za mlade.